



Den gode dåbssamtale

Af Lars Seeberg, Holger Haldrup, Bente Holdgaard, Povl Callesen, Susanne Madsen og
Annette Lyster-Clausen
2011

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Samtalens kunst.....	4
Mødets ramme og de forskellige slags samtale	6
Forberedelsen	6
Skal samtalen foregå i hjemmet?	6
Skal samtalen foregå på præstens kontor?	7
Skal samtalen foregå i kirkerummet?.....	7
Skal samtalen være med en gruppe af dåbsforældre?	8
Møde med førstegangsførældre eller flergangsførældre	8
Førstegangsførældre	8
Flergangsførældre.....	8
Dåb af store børn og konfirmander eller voksne	9
Voksne	10
Dåb kontra fravalg af dåb	10
Ritualet	11
Lovprisningen.....	11
Indledende dåbsbøn.....	11
Skriftlæsninger	13
Korstegnelse	14
Trosbekendelsen.....	14
Dåbshandling	16
Sakramente	16
Vand	16
Velsignelsen.....	17
Faddertiltalen – ansvaret for oplæringen	17
At tale og filosofere med børn	17
De bibelske fortællinger	18
At bede sammen med børn!.....	18
Gudstjenesten.....	19
Forældrene som rollemodeller	19
Dåbssalmer som frugtbar indgang til dåbssamtalen	20
Gennemgang af dåbssalmer	20

Gudshusets dør er i vor dåb. DDS 444	20
Af diendes og spædes mund DDS 445	21
O, lad din Ånd nu med os være. DDS 446	21
Herren strækker ud sin arm. DDS 447	22
Fylt af glæde over livets under. DDS 448.....	22
Vor Herre tager de små i favn DDS 449.....	23
Du kommer, Jesus i vor dåb DDS 450	23
Du, som os af nåde stor DDS 451	23
Vort løsen er vor tro og dåb DDS 453	24
Sov sødt barnlille, lige rolig og stille DDS 674	24
Nu titte til hinanden DDS 750	24
Sov, du lille, sov nu godt, Hans Anker Jørgensens 1981-82, GSTL 137	24
Når du ser en dråbe glimte, Holger Lissner 1978, GSTL 136	26
Litteraturliste.....	27

Indledning

Dåbssamtalen forud for dåben er en enestående chance for præsten til i dialogform at tale med forældrene om dåbens indhold. En chance som ikke må forbigås. Her har præsten muligheden for, ofte med meget interesserede og lydhøre forældre, at uddybe det der siges og gøres i dåben og dermed forkynde kristendom. Og han har lejlighed til at vejlede og give gode idéer til, hvordan forældre efterlever faddertilalens bud om at "oplære i den kristne tro og børnelærdom."

I en sekulariseret verden er en sådan samtale ikke altid nem. De fleste forældre har nok tradition for at lade deres børn døbe, men bibelens historier, gudstjenesten og det religiøse sprog er ofte fremmed for dem. Dåbssamtalen, som selvfølgelig ikke kan bøde på dette traditionstab, skal alligevel afspejle, at dåben er en stor og alvorlig begivenhed, som vi skylder en større opmærksomhed end blot lidt løs snak om koreografi og fotoregler.

Dette lille skrift om "Den gode dåbssamtale" er blevet til på baggrund af et års gruppearbejde, hvor vi har diskuteret, søgt inspiration og udvekslet erfaringer fra vores egne samtaler. Snarere end en færdig model for en samtale har vi forsøgt at samle et slags idékatalog, hvor man kan hente billeder og indgangsvinkler til samtalen.

"Samtalens kunst" har vi valgt at kalde det indledende afsnit. I andre faggrupper har man for længst anerkendt nødvendigheden af en velovervejet samtaleteknik og kommunikation, og vi har skelet til deres paradigmer og gode råd til, hvordan man i samtalen bedst når et andet menneske.

Dernæst har vi et afsnit, hvori vi opregner de forskellige former, hvorunder samtalen kan finde sted og de forskellige målgrupper.

Hovedafsnittet er ritualgennemgangen. Som det siges i indledningen hertil, så er målet med de mange vinkler og forklaringer ikke at give en dybdegående og bred teologisk gennemgang af dåbsritualet, men at finde billeder og veje ind i ritualen, således at der "åbnes" for ordene og de ikke blot høres som en rituel opremsning.

Afsluttende har vi et afsnit om dåbssalmer. Salmerne har et væld af billeder, som er lige til at tage fat om. Endvidere er en del af dem kendte og elskede, og det er altid godt at tage udgangspunkt i det genkendelige.

Samtalens kunst

Der er ingen tvivl om, at præster ved alt, hvad der er værd at vide om dåben. Det er også uomtvisteligt, at præster hellere end gerne vil formidle denne vigtige viden til dåbsforældrene. Men de fleste har vel også erfaringen af de alt for mange gange, hvor dåbsforældrene var fravendte, tydeligvis optaget af andre ting, og hvor man måtte gå derfra med en fornemmelse af at have talt for døde øren.

Hvis samtalen skal lykkes, bør man indledningsvist bruge nogle minutter på at kende familien, dens vilkår, tro og forhold til kirken. Søren Kirkegaard har et sted sagt, at *"når det i sandhed skal lykkes én at føre et menneske hen til et bestemt sted, må man først og fremmest passe på at finde*

ham der, hvor han er og begynde der.” En god samtalepartner skal vove oprigtigt at lytte sig ind til menneskers livs- og troserfaringer. Den frugtbare samtale har ofte sit udspring i at kunne lytte. Lytte sig ind til, hvad der er på færde i familien af drømme, længsler, begivenheder og håb. Lytte sig ind til familiens forudsætninger og vilkår, hvad enten det er af eksistentiel eller religiøs art. Det er nytteløst at fyre den ”hjemmebagte dåbstale” af, hvis f.eks. forældrene har en ganske anden erfaring af *Guds kærlighed og omsorg*, end den vi vil fortælle om, hvis de stort set ingen kendskab har til de bibelske fortællinger og bøn, eller hvis de er fyldt til bristepunktet med stress, sociale/økonomiske problemer og vasketøj. Det kan også være, at dåbsforældre selv føler, at de er klædt godt på til opgaven, og da vil den færdige dåbstale også være overflødig.

Tager samtalen udgangspunkt i den enkelte families situation, vil den ofte opfattes som langt mere relevant og motiverende. For præsten bliver der lejlighed til at tale og spørge direkte (f.eks: *er det muligt at give lille Matthias den tryghed du ikke selv har følt? - og jeg vil gerne hjælpe dig til at finde nogle måder, hvorpå du kan gøre det*). Og forældrene kan pludselig trække tråde mellem dåben og troen og deres eget liv og finde muligheder, som de ikke tidligere ænsede.

Trods alverdens gode og billedrige dåbstaler må enhver præst forstå, at det altid er forældrenes egen livsopfattelse, tro og kristendomsforståelse, der i sidste ende er bestemmende for den senere dåbsoplæring. I sundhedsvæsenet har man fundet frem til, at kun en tredjedel af alle patienter tager medicin som foreskrevet, og langt færre efterlever lægens gode råd om kostændringer, rygeophør og mere motion. For patienter handler simpelthen ikke på grundlag af informationer eller viden, men på grundlag af det, de selv mener og ønsker. Så snarere end de fine teologiske udredninger og forklaringer gælder det om at få en dialog med forældrene om deres forventninger og ansvar. Man er nået rigtig langt, hvis forældrene selv kan argumentere for, at noget kan lade sig gøre.

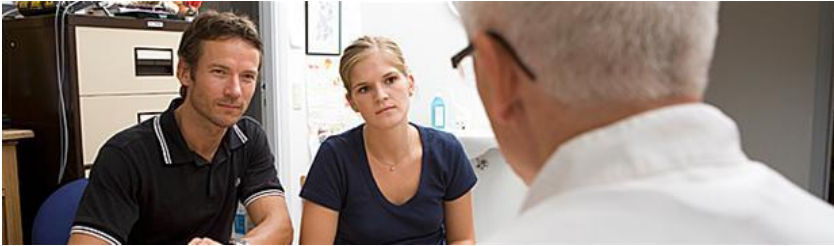
Som samtalepartner er det desuden afgørende, at præsten er opmærksom på sin egen fremtoning. I kommunikationens og psykologiens verden kan man læse i undersøgelser, at kropssprog har en kolossal betydning. Her påstår man, at gestus, holdning og zoneafstand udgør to tredjedele af en kommunikation, hvorimod ord kun udgør omkring en tredjedel. Og er man i begyndelsen nervøs, flakkende og stammende, så kan hele samtalen være spildt, for indtrykket af et andet menneske fæstner sig i løbet af de første 60 sekunder. (Lisbeth Kromann og Bodil Nørgaard: Ind i psykologien)

Men meget andet er på spil, hvis man vil opnå noget i en samtale. Hvor mange af os kan ikke nikke genkendende til, at vi opgiver, måske ikke åbenlyst, men dog føler opgivelsen tappe os for energi, hvis vores mål syner håbløst. Eller hvor ofte føler vi ikke en stor afstand til forældrene, en afstand som kan begrundes både intellektuelt, kulturelt og socialt. Afstand og opgivelse mærker forældre med det samme og ræsonnerer, at så var det, præsten ville, måske ikke så vigtigt endda.

Men samtalen er vigtig. Meget vigtig for begge parter. Og derfor må den altid have karakter af partnerskab. Et partnerskab, hvor den ene fortæller om dåben, men hvor man også hjælper hinanden på vej, således at dåben bliver placeret og forstået netop i familiens sammenhæng. Et partnerskab som begge har en interesse i og som derfor kun lykkes, hvis samtalen omgærdes af gensidig empati, accept og respekt.

Mødets ramme og de forskellige slags samtale

Når præsten mødes med forældre til en samtale forud for dåben, er der nogle helt konkrete og praktiske ting, der kan have indflydelse på såvel præstens som forældrenes udbytte af samtalen. I det følgende gives nogle bud på de rammer og forhold, hvorunder samtalen kan finde sted.



Forberedelsen

Når forældrene ringer for at bestille dåb og aftale tid for samtale, beder præsten om barnets personnummer. Dermed får han adgang til barnets data, i Sønderjylland også navnet, og har også mulighed for at se navnet på søskende.

Til forberedelsen hører også, at præsten forinden gør sig bevidst om den enestående mulighed for at formidle kristendom.

Skal samtalen foregå i hjemmet?

En del præster vælger at komme hjem til forældrene.

Begrundelsen herfor er ofte, at mange forældre føler sig mere trygge og afslappede i vante omgivelser, og at det er en god forudsætning for en naturlig samtale mellem præst og forældre.

Når det foregår i hjemmet, får forældrene allerede fra starten en vigtig plads i det indbyrdes forhold mellem præst og forældre, som de ikke har, hvis de er gæster hos præsten. Det kan give selvtillid og mod til at spørge til kristendommen og gå i dialog om emner, de ikke taler så ofte om.

Dertil er der i hjemmet en række praktiske forhold for barnet og eventuelle søskende i forhold til legesager, madgivning o.s.v., der kan fremme koncentrationen omkring samtalen.

En fordel ved den hjemlige form er også, at man som præst bedre får en fornemmelse for de mennesker, man er sammen med. Dåbsforældrenes individuelle situation kan bruges som udgangspunkt for en vedkommende samtale.

Præsten kan også via hjemmet og dets indretning få nogle samtalevinkler foræret. Ligesom præsten lærer dåbsforældrene bedre at kende, hvilket kan være en fordel i andre sammenhænge.

Ulempen ved hjemmet er, at man som gæst ikke styrer de fysiske rammer, og dermed kan forskellige elementer (søskende, fjernsyn, radio, madlavning) virke uønsket forstyrrende og

distrahere enten præsten eller forældrene mere end godt er. Det skal dog siges, at det altid er tilladt på en pæn måde at bede om at fjernsyn eller radio bliver slukket.

En anden ulempe er, at det socialt selskabelige kommer til at fylde mere end det egentlige formål med samtalen.

Skal samtalen foregå på præstens kontor?

En del præster vælger at lade samtalen foregå på præstens eget kontor eller i et mødelokale.

På kontoret eller i mødelokalet har præsten værtsrollen og styrer i højere grad, hvad der foregår både udenom og i samtalsituationen, hvorfor det kan være nemmere at holde fokus på sagen.

En del præster erfarer kontoret som den bedste ramme for de ”samtaleåbnende spørgsmål” og den dybere gennemgang af dåben, ligesom det også fornemmes, at der her i højere grad indgives mod til at tage hul på alvorlige emner.

En faktor i forhold til at vælge kontoret eller et mødelokale som ramme kan også være, at man har mange dåbssamtaler og derfor ikke har tid til at tage hjem til familierne.

Det kan derimod være en ulempe for dåbsforældrene, at de skal have barnet/børnene med eller evt. sørge for en barnepige. En anden ulempe er, at de åbenlyse samtaleemner, som udspringer af hjem og hjemlige omgivelser, ikke er til stede.

Skal samtalen foregå i kirkerummet?

En tredje mulighed er, at kirkerummet danner rammen om samtalen.

Er det familiens første barn, der skal døbes, gør man forældrene en stor tjeneste ved at tage dem ind i kirken og fortælle, hvor de skal sidde, vise dem døbefonten og fortælle lidt om dåbens gang.

At mødes i kirken, i forhold til hjemmet eller præstens kontor, er at mødes på fælles grund. I kirkens rum gives der mulighed for en mere visuel samtale omkring dåben og dens betydning samt andre emner vedrørende tro og kristendom. Kirken og kirkerummet i sig selv med døbefont, kors og krucifikser, altertavle, kalkmalerier, glasmosaikker, prædikestol o.s.v. indbyder til masser af spørgsmål, svar og bibelhistorie.

Man kan sige, at kirkerummet i sig selv bedre styrer samtalen i relevant retning, så man ikke så nemt bliver fastholdt i hyggesamtale om barnets velbefindende og den kommende fest.

Forudsætningen for at kunne benytte denne mulighed er naturligvis, at kirken er opvarmet, eller at der er et mødelokale i nærheden, hvor man kan sidde og tale sammen.

Skal samtalen være med en gruppe af dåbsforældre?

Ud over at mødes som præst med ét forældrepar, er der også mulighed for at mødes med flere forældrepar ad gangen til en gruppesamtale. Denne løsning kan være praktisk i sogne, hvor man har mange dåb.

Gruppesamtaler kan henlægges til såvel et mødelokale som til kirkerummet. Ofte benyttes kirkerummet med de førnævnte fordele.

Med flere forskellige familier til stede bliver der typisk ikke brugt så megen tid på det, man kan kalde hyggelig udenomssnak omkring det enkelte barn og den enkelte families situation.

I stedet bruges tiden på direkte oplysning og information om såvel de praktiske sider af dåben som dåbens indhold. Det kan også i en større gruppe virke mere oplagt at synge salmerne til dåben sammen og derved styrke denne ramme omkring dåbsritualet.

På den måde kan man sige, at en gruppesamtale giver mere valuta for pengene i forhold til det kirkelige og teologiske indhold.

En ulempe ved gruppesamtalerne kan være, at den egentlige samtale nemt afløses af envejs undervisning og formidling fra præsten, selvom spørgsmål selvfølgelig er velkomne.

Faren for den ensidige tilgang kan til dels opvejes ved, at præsten tilbyder mulighed for individuelle spørgsmål og samtaler efter den samlede gruppesamtale.

Møde med førstegangsførelse eller flergangsførelse

Førstegangsførelse

For forældrene er der naturligvis forskel på, om det er første gang, de bærer et barn til dåben, eller om de har prøvet det før.

Der er typisk flest praktiske spørgsmål omkring dåben ved det første barn, og det får indflydelse på samtalen. Som præst bør man heller ikke være bange for at dvæle ved disse praktiske spørgsmål. For et væsentligt sigte med en dåbssamtale er ikke blot at give teologiske pointer videre, men også at skabe tryghed hos forældrene ved det, de er i færd med. Kan præsten indgyde tillid til, at dåben vil gå godt, er man kommet langt. En samtale bliver ikke nødvendigvis bedre af at alle sten er vendt, men ved, at man sammen har skabt grobund for tro og tanker.

Men man skal være opmærksom på, at hvis samtalen udelukkende kommer til at beskæftige sig med koreografi og regler omkring fotografering, så vil både dåbsforældre og præst gå fra mødet med en fornemmelse af skuffede forventninger, eller af at der manglede noget.

Flergangsførelse

For flergangsførelse fylder de praktiske spørgsmål om dåben mindre. Det betyder, at der i samtalen er mere plads til at tale om dåbens betydning og andre trosspørgsmål.

For præsten bliver udfordringen at finde nye vinkler på samtalen, så forældrene ikke oplever samtalen som en rutinemæssig gentagelse af sidste gang og dermed tidsspilde.

Måske har man også været præst ved familiens tidligere dåb. Derfor bør man overveje, om der er nye vinkler eller billeder fra bibelhistorien, der nu taler bedre ind i familiesituationen.

Det kan også for præsten selv være en gevinst at variere samtalerne.

Det er altid en faldgrube, at dåbssamtalen bliver en rutine, hvor præsten har fundet en tilgang, der tilsyneladende fungerer, og derfor siger det samme hver gang.

Ritualet er så rigt, at man til stadighed kan finde nye vinkler og temaer, som ikke altid bliver berørt ved den første samtale. Dåbssalmernes iboende hjertesprog kan fint supplere det lidt tunge ritualsprog. En idé er også at komme ind på prædiketeksten, eller man kan tale om forældrenes erfaringer med den børnebibel, fadderbreve o.a., de tidligere har fået. Eller man kan vælge som en variation i forhold til de tidligere samtaler at gå i kirken med familien og her tage udgangspunkt i kirkerummets genstande og symboler.

Variationer og udfordringer højner arbejdsglæden ved den teologisk og missionerende vigtige opgave, som dåbssamtalen er.

Dåb af store børn og konfirmander eller voksne

Ved dåb af større børn, om det er minikonfirmander eller konfirmander, er der andre udfordringer end ved en traditionel dåbssamtale.

For når et større barn skal døbes, medvirker barnet selv til dåbssamtalen. Og barnet eller den unge er selv den primære samtalepartner. Forældrene er normalt tilstede, men har ofte i denne sammenhæng en tilbagetrukket rolle.

Den væsentlige udfordring for præsten i forhold til dåbssamtalen med et barn eller en ung er at sikre en ligeværdig samtale. Det er en oplagt faldgrube at komme til at stå som læreren overfor eleven, når der sidder et barn, som måske er lidt overvældet af situationen og dertil nervøs for de praktiske sider af dåbsritualet.



Barnet eller den unge vil ofte være optaget af ikke at begå fejl under dåbshandlingen. Derfor må det praktiske også have lov at fylde ved denne samtale, hvis det er det, der trænger sig på.

Så kan selve dåbens betydning måske blive fortalt med færre ord og tydelige pointer, f.eks. med nogle af billederne som gives i selve ritualet eller i dåbssalmerne.

Ofte er det netop en minikonfirmand eller en konfirmand, der skal døbes på dette alderstrin. Derfor vil meget af dåbens og kristendommens indhold blive forklaret i sideløbende undervisning. Det kan være en idé, hvis konfirmanden er indforstået med at blive døbt ved en konfirmandgudstjeneste, at det netop foregår her, hvor kammeraterne også har en aktiv funktion ved gudstjenesten.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at barnet eller den unge ofte døbes på eget initiativ i en situation, hvor forældrene tidligere har fravalgt dåben enten pga. afstandtagen til tro og kristendom, eller fordi de har ment, at barnet selv skulle bestemme. Det er således barnets eller den unges eget personlige tilvalg, og han/hun står måske alene om beslutningen.

Derfor er det også præstens rolle ved denne dåbssamtale at støtte barnet eller den unge i dennes beslutning samt forklare, hvorfor det er et rigtigt valg. Og forældrene må i denne sammenhæng opfordres til at støtte barnets eller den unges valg.

Og selvfølgelig skal præsten være parat til at møde forældrene og svare på eventuelle skeptiske spørgsmål.

Det væsentlige er, ligesom ved samtale med førstegangsførelse, at sikre en tryghed ved det, som forestår, så dåben bliver en glad og livsbekræftende oplevelse for barnet eller den unge.

Voksne

Når voksne skal døbes, må samtale og forberedelse afhænge af vedkommendes livssituation. Reglerne siger, at den voksne skal være indstillet på at gennemgå en oplæring i kristendom, og en kort indføring i dåben er i nogle tilfælde tilstrækkelig. I andre er det mere formålstjenligt at henvise til bøger og andet dåbsmateriale. Men man kan også sagtens forestille sig et længere undervisningsforløb på linje med konfirmationsforberedelsen. Jvf. når folk fra andre konfessioner giftes ind i kongehuset. Der findes særlige materialer til konvertitter.

Dåb kontra fravalg af dåb

Når man står overfor dåb af især store børn eller voksne, kan man blive mødt med spørgsmålet om, hvorfor dåb overhovedet er nødvendig.

Hvorfor Jesus udsteder befalingen, kan vi naturligvis kun gisne om. Men når vi står overfor forældre, som spørger til nødvendigheden af dåb, kan vi svare, at dåbsbefalingen og sakramentet har vi fået som en gave fra Gud, og den skal vi betragte som et synligt løfte om, at vores liv ligger i Guds hånd.

Dåben har fra første færd, fra Jesus selv og fra de første kristne, været den nødvendige overgangsrite for at blive kristen. Dåben er således et ritual, som er en uadskillelig del af den kristne praksis og en nødvendig bekendelseshandling.

Ritualet

En fælles gennemgang af ritualet må være samtalens sigte og midtpunkt. Alt efter situationen, tiden og omstændighederne kan der gås i dybden med teologien. Men det må altid tilstræbes fra præstens side, at der "åbnes" for ritualordene, så de i kirken ikke blot hører ordene som en rituel opremsning. Budskabet må og skal gives de bedste muligheder for at blive hørt og forstået, så de rammer forældrene bedst muligt.

Lovprisningen

Lovprisningen, som jo er direkte hentet fra 1. Peters Brev, danner ramme om menneskets liv – idet den lyder både ved dåben og ved begravelsen. Denne tak er den dybeste og grundlæggende tone under menneskets liv. Grundtonen i vort liv bliver da det velbegrundede håb om en opstandelse med Kristus.

Genfødslen er et udtryk for dette håb. Genfødslen kan knyttes til den gamle, dybe døbefont. Her kom dåbens 3 gange fuldstændig neddykning til at ligne en drukning. Nu symboliseres drukningen med 3 håndfulde vand over hovedet, hvorved det "gamle" barn dør og der i dåben fødes et nyt menneske, et Guds barn.



I dåben genfødes mennesket som et Guds barn. Så er barnet ikke kun forældrenes barn, men også Guds barn. Eller: barnet har nu to liv – to borgerskaber – et som borger i verdens riger og et som borger i Guds rige. Jf. de gamle kirkebøger, hvor hvert menneske havde sit opslag over to sider – én side med de borgerlige registreringer og én side med Gudsrigets registreringer, to sider af et døbt menneskes liv.

Indledende dåbsbøn

Tak for Guds gave

Vi indleder dåben med at bede en bøn til Gud, en takkebøn for den gave, vi får skænket ved dåben.

At bede denne bøn er overordnet set en erindring for os alle om, at det ikke blot er forældre og præst, der foretager en aktiv handling ved døbefonten.

Dåben er noget særligt og en hellig handling - et sakramente - først og fremmest, fordi det er Gud, der har givet den til os.

En kærlig far

I starten af bønnen takker vi for, at Gud gør os til sine børn. I det billede, at vi er Guds børn, og han dermed er vores far, kan vi forklare og forstå det væsentlige i dåben.

Det bliver tydeligt, at gennem dåben får vi en personlig relation til Gud – et forhold så kærligt og tæt, som der er mellem en god far og hans barn. Vi bliver hans børn, og han bliver vores Far.

Det er helt karakteristisk ved kristendommen, at Gud ikke blot er en fjern og almægtig Gud, men også en personlig og nærværende Far. Derfor kan vi også bede til ham i vores vigtigste bøn "Vor Fader...".

Dåbens gave er altså en helt særlig far, som barnet får. Det betyder noget for de forældre, som netop gennem det at få et barn oplever et ansvar af en helt anden karakter end, hvad de hidtil har kendt, og en begrænsning i, hvad de i virkeligheden formår. Når selv gode forældres muligheder slipper op, er den himmelske fars muligheder stadig til stede.

Syndernes forladelse

At bringe temaet synd og syndsforladelse på banen overfor moderne forældre er ikke nemt. Når kirken taler om synd, giver det dem mindelser om en sort og støvet kristendomsforståelse. En far spurgte f.eks. om, hvordan man i barnedåben kunne tale om syndsforladelse – et så lille barn kunne vel næppe have gjort sig skyldig i noget, som kunne kræve tilgivelse og syndsforladelse?

Hertil er svaret, at syndsforladelsen i dåben ikke blot er tilbagerettet, men også fremadrettet.

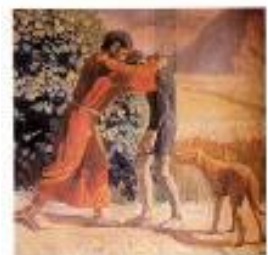
En god far står ved sine børn og kan rumme dem i deres forskellighed og med deres gode og dårlige sider.

Når vi siger, at vi i dåbsgave får skænket Helligånden med syndernes forladelse, så betyder det kort fortalt, at Gud som en god far står ved sit barn – også når barnet begår fejltrin.

Til Gud kan vi fortælle og overgive det, som vi ikke selv kan bære på. Og vi får et løfte om, at han vil hjælpe os. Vi kan få tilgivelse. Konkret kan Gud række den til os f.eks. ved, at vi deltager i nadveren eller ved at vi går til skrifte hos en præst.

Synd er først og fremmest at vende ryggen til Gud og det, han ønsker for vore liv med hinanden.

Jesus fortæller en lignelse, en billedfortælling om, hvordan en søn vender sin far ryggen og rejser hjemmefra. Da han senere vender hjem, opdager han til sin store overraskelse, at faderen hverken har glemt ham, eller vendt ham ryggen. (Lignelsen om "Den fortabte søn" kan fortælles.)



Helligånden

Dåbens store gave er dybest set usynlig for os mennesker. Som noget der ligger inde i et helt andet rum. Men når Gud skænker os Helligånden i dåben, lukker han en dør op til det rum. Med andre ord har vi fået troens mulighed og mulighed for at leve dåbens liv. Uden Helligånden er al tro død og kold.

Til gengæld er det liv, der er knyttet sammen med Gud, uden grænser. Endog uden dødens grænse.

På ældre gravsten, kan man ikke alene læse, hvornår folk er født og døde, men dåbsdatoen er også anført. Opstillet således:

Maren Hansen

*13. juni 1921 + 25. april 2001

Døbt 6. august 1921

ses det, at livet på jorden er rammet ind af en fødselsdato og en dødsdato, men livet som Guds barn er netop grænseløst. Det er ingen slutdato udenfor dåbsdatoen.

Hvad der er på den anden side af dødens grænse, ved vi ikke, men vi tror, at Gud holder os fast, så der intet ondt kan ske.

Fællesskab

I dåben får man en særlig far, og der gives en gave, nemlig en helt særlig familie.

Ved at blive døbt træder man ind i et fællesskab med enhver, der er døbt til troen på Jesus Kristus. Man kan altså sige, at den døbte får en enorm familie bestående af en uendelig række brødre og søstre – både nuværende, tidligere og kommende kristne.

I de første kristne menigheder kaldte man netop hinanden brødre og søstre for at understrege, at man er en særlig kristen familie – et fællesskab med forpligtelser overfor hinanden og med hinanden.

Her og nu indtræder man i det kristne fællesskab, der er lige for – nemlig den menighed, man bor iblandt og bliver døbt ind i. Her kan man hjælpe hinanden med at fastholde og styrke troen på Jesus Kristus gennem gudstjenester, bøn og fælles aktiviteter.

Skriftlæsninger

Det er frugtbart at tænke på de to tekster som indstiftelsestekster.

Dåbsbefalingen understreger, at dåben er Guds idé. Den er ikke udsprunget af et behov, som noget menneske er kommet i tanke om. Jesu befaling er basis for, at vi holder dåb.

Derfor har den kristne dåb altid været den samme og vil altid være det, fordi den ikke er designet af os, men givet os af Jesus.

Børneevangeliet er tilsvarende en understregning af dåbens indhold. Det er såvel den kvalificerede som den ukvalificerede, der får pladsen hos Gud. Man kan ikke være for lille eller for uanselig i verden til at tro. Det fremgår af evangelierne gang på gang.

Den anden skriftlæsning kan bruges til at fremhæve, at Jesus altid gjorde noget andet, end menneskene dengang forventede, han ville gøre.

De små børn var dengang "ingenting" i verdens øjne, men Jesus gjorde dem til det største ved at "tage dem i favn, lægge hænderne på dem og velsigne dem".

Jesus vender altså det på hovedet, som vi med al vores menneskelige "voksen-kløgt" kommer frem til. Og det gør han stadig.

Korstegnelse

Korstegnet kender vi som et dødens tegn fra gravsten og dødsannoncer. Men i kristendommen henviser det tomme kors til påskens begivenheder – til både Jesu død og opstandelse.

I dåben kan korstegnet minde om dødens realitet OG Jesu opstandelse, som barnet får del i.

Her kan fortælles om Kain og Abel.

Kainsmærket er ikke et forbrydermærke; men Guds mærke på Kain skulle beskytte ham og vise, at han tilhørte Gud – og ikke måtte dræbes. Korstegnet skal vise, at vi tilhører Kristus. Altså at vi fra dåben af hører til hos Kristus og er døbt til at følge ham i liv og død og opstandelse. Korset og Kainsmærket er begge tegn på pagten mellem Gud og mennesket.



Korstegnet er også et gammelt tegn på eksorcisme – at Korset beskytter mod død og djævel.

Korset sætter en usynlig tatovering eller et vandmærke på barnet. Med det sætter Gud lås og slå overfor det onde, for her har det ingen adgang.

Korstegnet er Guds gave – ligesom en velsignelse. Derfor er det ikke usædvanligt at give børn et kors i en kæde til minde om dåben – til minde om den velsignelse, dåben er.

Trosbekendelsen

Trosbekendelsen er et væsentligt og tungtvejende element i dåbsritualet, men Trosbekendelsen "fylder" også meget i dåbshandlingen. Uanset om menigheden fastholder den fulde tilspørgsel, eller der er tilladelse til afkortning, så er det væsentligt at tale med dåbsforældre om Trosbekendelsens indhold.

Mange ord forklarer sig selv – her er nogle stikord, som kan tjene til indgang til samtale.

Første trosartikel taler straks om Gud Fader – og selv om faderbilledet i dag er flydende, så har dåbsforældre dog netop en intension om at være gode forældre – de véd godt, hvad en god far er. Her kunne inddrages det faderbillede, Jesus tegner af den Himmelske Fader, den barmhjertige far i lignelser og den far, som hører vor bøn.

Himlens og Jordens skaber kan åbnes med at betragte dåbsbarnet. Hvor kommer barnet fra, hvor får det livet fra? Vi har fået et barn – vi har ikke lavet et barn – hvad er forskellen? I det nyfødte barn ser vi en flig af noget, som er langt større end os selv.

Anden trosartikel har en bemærkelsesværdigt anderledes vinkel på Jesus Kristus, end mange dåbsforældre kender. Hvis man spørger til, hvad de kan fortælle om Jesus, så hører man måske

om et par undere og lidt af hans lære. Men anden trosartikel handler om, at Gud blev menneske, og skal underbygge og bekræfte denne påstands "ægthed".

Jomfrufødslen kan ses som et mytologisk udtryk, som bekræfter undfangelsen ved Helligånden, som igen bekræfter, at Jesus ikke var et tilfældigt eller almindeligt barn, men Jesus Kristus er det "kød", i hvilket Gud, i Ånden, gjorde sit indtog i verden.

Kristus var "nedfaret til dødsriget" – udtrykket fortæller, at Kristus har været i døden, og at der nu ikke findes et sted i livet eller i døden, hvor Gud ikke har været, eller hvor Gud ikke kan finde mennesket igen.

Derfor er det netop vigtigt at fastholde, at Kristus er opstanden fra de døde. Kristus opstod, efter, at han faktisk var rigtigt død.

Opfaret til Himmels forklarer selvsagt Kristi Himmelfarts-dagen i kalenderen – men også, hvorfor Kristus ikke fortsat er fysisk tilstede i verden, når han nu var blevet vakt til live igen. Nu er han derfor i stand til at være alle mennesker nær, uden kun at være fysisk ét sted.

Dommen er en moderne anstødssten, men i bekendelsen venter vi dommen – og da er det måske vigtigt at bemærke, hvem der skal holde dom – nemlig Kristus, den nådefulde. Her kan siges meget om Kristus, nåde og barmhjertighed, syndernes forladelse og en række lignelser herom.

Tredje Trosartikel er ikke uden videre bare en udmøntning af "Vi tror på Helligånden" – i stedet kan den høres som en finale – et højdepunkt af "one-liners" som er udslag af vor tro.

Helligånden er den tre-enige Gud i nutid – Guds aktuelle og til enhver tid nutidige tilstedeværelse og handling i verden. Vi kan ikke se Ånden, men vi kan se eller opleve Åndens virkning, det som Ånden gør: troen, håbet og kærlighedens handlinger – alt det, vi samler i ordet Frelsen.

Helligånden er et udtryk for Guds nærvær i verden, at Gud ikke er fjern og ophøjet, men levende tilstede (til forskel fra andre religioners gudsbilleder).

Syndernes forladelse er kernen i Kristendommen og et vigtigt element i dåbens gave: I dåben skænkes vi syndernes forladelse, ganske gratis og for evigt. Uden den tilgivelse, som vi har lært af Gud, kunne vi heller ikke tilgive hinanden, hvilket er ganske basalt for at få liv og familieliv til at fungere imellem os.

Kødets opstandelse kan være en konkret, praktisk snublesten. Samtidig er bekendelsens fastholdelse af det hele menneskes frelse imod en sjæl/krop dualisme måske lidt antikveret? Fokus skal flyttes fra det alt for konkrete – og det alt for filosofiske – til det praktiske: vi holder af hinanden, som vi er – med krop og sjæl, og vores bevidsthed gælder det hele menneske. Opstandelsen gælder mennesket som Gud har skabt os.

Det evige liv er derimod ret konkret, når det nævnes i Trosbekendelsen – som det sidste punkt efter Kødets Opstandelse. Så gælder bekendelsen det evige liv hinsides. Det johannæiske dennesidige evige liv er ikke bekendelsens emne – og vel næppe heller mange dåbsforældres håb. Her må almindelige menneskers almindelige håb om det kommende gudsrige have sin plads.

Dåbshandling

Sakramente

Selve ordet virker måske gammeldags, men sammen med nadveren er dåben en helt speciel handling, som Jesus har indstiftet, og som har et synligt, ydre tegn med sig, nemlig vandet.

Det betyder, at uanset hvad man som forældre føler eller oplever i selve det øjeblik, hvor dåben sker, så har vi Guds ord på, at det står fast og at vi altid har lov at vende tilbage til dette øjeblik i vort liv. For hvad Gud skænker os gennem dåben, vil han aldrig trække tilbage.

Selvfølgelig lægger vi tingene tilrette, så forældre så godt som muligt kan opleve dåben som et stort øjeblik, men selve dens betydning og gave hviler alene på Gud.

Vand

Dåbens element, vandet giver mange indfaldsvinkler. Mest centralt fra NT handler det om, at det gamle, syndige menneske druknes sammen med Kristus i dåbens vand, og det nye menneske opstår sammen med Kristus til liv nu og i evighed.

Selv om mange dåbsforældre vil have svært ved at forholde sig til tanken om arvesynden, kan en overvejelse om, hvor alt det onde i verden i grunden kommer fra, gerne føre til en nærmere forståelse af arvesynden.

Et andet nærliggende tema er vandet som renselse. I dåben renses vi, så vi træder rene ind til det nye liv som Guds barn med ønsket om også fremover at leve et rent liv.



De fleste børn har lang, hvid dåbskjole på. Den hvide klædning har man brugt fra kirkens allerældste tid ved dåben for at tilkendegive, at det menneske, der gennem dåben er født ind i Guds rige, er dækket af en renhed i Kristus, der rækker fra top til tå, og som oven i købet er så lang, at der er plads til at vokse i den.

Endvidere kan det være en mulighed at drage sammenligning med fostervandet. Sådan som vi fødes ind i verden omgivet af fostervandet, sådan sker fødslen ind i Guds rige gennem dåbens vand.

Der er også en betydning i at tale om vandet som livgivende. Alt levende har behov for vand. Gud er også livgiveren. Ved at blive overøst med livets vand vises og siges det, at Gud fremover er kilden til liv, tro og håb for barnet.

Velsignelsen

Dåbsvelsignelsen slår fast, hvad der faktisk er sket: at barnet nu **er** genfødt og altså nu kan kalde sig et Guds barn og nu har sine synders forladelse og Guds følgeskab helt til det evige liv.

Der er egentlig tale om et postulat, nemlig at barnet nu **kan** få tilgivelse hos Gud. At Gud som en god far står ved sit barn – også når barnet begår fejltrin.

Velsignelsen slutter i bønnen om Guds følgeskab i udgang og indgang. Dette sidste udtryk er et citat fra en valfartssalme (Ps. 121,8) og ønsker oprindeligt Guds følgeskab ud af hjemmet og ind i templet. Her kan det tænkes som et ønske om Guds følgeskab ud i livet – ud fra kirken som hjemmet – og slutteligt ind i Gudsriget ved livets ende.



Faddertiltalen – ansvaret for oplæringen

I Ritualbogens faddertiltale manes der kort og godt til oplæring i den kristne tro og børnelærdom, men den gode samtale bør rumme nogle bud på, hvordan oplæringen kan finde sted og hvordan den praktisk kan gennemføres i en børnefamilies hverdag.



At tale og filosofere med børn

Børn er religiøst interesserede og stiller spørgsmål. Forældrene skal opfordres til at gribe denne samtale med barnet uanset, hvor uvidende og hvor lille et religiøst fundament de selv mener at besidde. Man må hellere end gerne lade alle spørgsmålene hænge i luften og være bevidst om, at i samtalen om Gud kan/skal det sidste punktum ikke sættes. Til forskel fra voksne lader børn sig nemlig bevæge af at "forestille sig alt det, som man ikke kan forestille sig" og deres tro vækkes netop ved manglen på definitive svar og den voksnes fastlagte gudsbillede.

I al almindelighed må vi nok erkende, at der blandt moderne familier ikke er så megen tid til at filosofere. Men i den tid man trods alt tilbringer sammen, på vej til og fra skole/børnehave, på

indkøbsturen eller ved sengetid, kan de små oaser med dybsindig tankeudveksling og den dyrebare samtale også godt finde sted.

De bibelske fortællinger

De bibelske fortællinger taler til børns fantasi, og mange af deres spørgsmål tages netop op her. Det er også grundlæggende at kende de bibelske fortællinger, da det er en forudsætning for at kunne høre og forstå det kristne budskab. Og derfor skal børn selvfølgelig have fortalt og læst disse historier.

- I skabelsesberetningen, i fortællingerne om Abraham og Moses og i fortællingerne om Guds rige tages netop de store spørgsmål op om, *hvor mennesket kommer fra, og hvor det går hen.*
- I beretningerne om sygdom og helbredelse, korsfæstelsen og opstandelsen, tales der om *døden og det at dø.*
- Lignelsen om den barmhjertige samaritaner, om det fortabte får og arbejderne i vingården er gode fortællinger som grundlag for snak om *værdier og moral.*
- I næsten alle bibelens fortællinger spiller *spørgsmålet om Gud* en central rolle.

Bibelens fortællinger kan være svære at forstå både for børn og voksne. De udgør et særligt fortælleunivers, hvor der for de flestes vedkommende ved gentagen læsning dukker nye forhold og nuancer op. Meningen/tolkningen tager selvfølgelig farve af barnets alder, forudsætninger og indlevelsessevne, og støtten fra den voksne er afgørende. Igen er det vigtigt, at rammer og svar ikke låses uhjælpeligt fast, men at den voksne er parat til en åben samtale med spørgsmål som: Kan du li' denne fortælling? Hvordan forstår du historien? Hvorfor fortæller Jesus den?

At bede sammen med børn!

Nutidens forældregeneration har meget lidt erfaring med bøn fra deres egen barndom, og derfor er det akavet og uvant at skulle bede med sine børn. Ikke kun bønnens ord volder problemer, men selve det at have et bønsliv er omgærdet af tabu.



Over for forældrene kan man fremhæve 5 gode grunde til, at forældre skal lære deres børn at bede:

1. Bønnen foregår i stilhed og ro, en tilstand der i dag er et sjældent gode. Børn fascineres af stilhed, og fordi det er fremmed og uvant, kan stunden næsten ophæves til eventyrlig erfaring.
2. Bøn har karakter af ritual, og ritualer giver mennesket sikkerhed, de beskytter mod angst og følelse af forladthed. Ritualer bliver gentaget, - de vender tilbage trofast og pålideligt. Som bøn ved dagens begyndelse, ved måltidet og ved sengetid.

3. Bøn forbindes også med tillid og tryghed. "Der findes en Gud, som hjælper os, som beskytter mig". Gud er ikke en ukendt, anonym magt, men derimod et levende du, som jeg kan tale med og til.
4. Bøn giver fællesskab. Den voksne beder med barnet, rykker ind ved sengekanten, og der knyttes et tæt fællesskab.
5. Bøn er et tegn på håb. At bede er det samme som at holde fast i håbet, selv når man står ansigt til ansigt med trusler og håbløshed. (Friedrich Schweitzer: Barnets ret til religion)

Man kan gøre forældrene opmærksomme på, at en bøn ikke behøver at være frit formuleret. Der findes ingen bønner så fine som "Fadervor".

Et tidspunkt, hvor bønner naturligt kommer ind er f.eks. ved sovetid, hvor der er forskellige bønner, f.eks. "Nu lukker sig mit øje", og vers fra salmebogen "Sov sødt barnlille" (v. 1) eller "Nu går solen sin vej" (v. 5).

Gudstjenesten

Selvom alverdens biografier beskriver barndommens gudstjeneste som uendelig kedelig og langtrukket, så er det en kendt erfaring, at gudstjenesten, liturgien, orgelmusikken og kirkeårets farver, lyset og mørket og det særlige sprog er noget, børn bemærker og måske endda er specielt modtagelig for. Gudstjenesten kan selvfølgelig ikke i bogstavelig forstand vise barnet Gud, men det der sker i gudstjenesten - liturgien og bibelfortællingen - er på en særlig måde med til at gøre Gud begribelig og konkret.

Selve kirkerummet byder med dets særlige arkitektur, billeder, symboler og udstyr på et væld af muligheder for at fortælle og oplære børn. Brug det. Det er faktisk det, de er tænkt som.

Middelalderens billedrigdom er netop skabt som en bibel for den, der ikke kunne læse og skrive.

De fleste danske kirker er fyldt til randen med børnebøger, små rygsække med legetøj, rosinæsker, osv. for at aflede børnene under gudstjenesten. Mange forældre er lykkelige for disse "pædagogiske" tiltag. Men i virkeligheden skal børnene vel ikke afledes, - tværtimod så skal de fanges af gudstjenestens særlige klang. Fanges af den særlige stund, som kan supplere den opdragelse, børnene får i hjemmet. Da en præst begejstret fortalte en mor om kirkens mange børnevenlige tiltag, sagde hun venligt, men meget bestemt, at de nu ville vælge tiden i kirken til at sidde stille sammen med deres børn og vise dem døbefonten, altertavlen og de andre billeder.

Forældrene som rollemodeller

Man kan gøre forældrene opmærksomme på det faktum, som er så enkelt, at de måske glemmer det i dagligdagen, nemlig, at det først og fremmest er forældrene selv og deres daglige omgang med tro, ritualer og kristendom, som barnet lærer af.

Samtidig skal forældrene beroliges med, at det ikke betyder en uoverskuelig opgave eller at der skal laves en stor teologisk læreplan for barnet. Men i det små i dagligdagen, ved bibelfortællinger, ved Fadervor, ved deltagelse i familiegudstjenester, markering af højtider, babysalmesang, børneklubber, minikonfirmander, osv. kan man på en enkel og uhøjtidelig måde lære barnet noget vigtigt og give det den gave og tryghed, der ligger i at føle sig kendt og elsket af Gud.

Dåbssalmer som frugtbar indgang til dåbssamtalen

Det kan af flere grunde være relevant at eftertænke de salmer, vi udvælger til at ramme dåben ind. Salmer kan især via billedsproget give en indgang til samtale om dåben og dens betydning. Salmernes billeder kan mange gange knytte til ved ritualets ordlyd og handlinger og samtidig udlægge og forklare svære begreber. Nogle præster vælger i dåbssamtalen derfor at slå op på eller gennemgå en dåbssalme for derigennem at lukke op for en samtale. Et samtaleåbnende spørgsmål i forhold til salmer kunne være: "Hvad tænker du på, når du hører denne salme?"

Salmerne kan også få en vigtig funktion ved, at dåbsforældrene derudover får lov til at være med til at vælge dåbssalmer til gudstjenesten. Det kan ikke lade sig gøre i alle sogne, og det er selvfølgelig vanskeligt, hvor der er flere dåb ved samme gudstjeneste. Men hvor det er muligt at give forældrene indflydelse på dette valg, giver det dem mulighed for at sætte præg på dåben, så de kan opnå et mere personligt forhold til det, der sker i kirken. Derfor kan det være en ide at have et katalog af dåbssalmer, som præsten præsenterer forældrene for og lader dem vælge fra. Dette helt i lighed med det, vi praktiserer ved vielser og begravelser.

Det, at forældrene får lov at vælge, skaber en variation i dåbssalmer, som kan være til glæde for den faste menighed. I det hele taget kan det være vigtigt at sikre variation, således at menigheden ikke, hvilket let kan ske, forledes til at "slå autopiloten til", når første tone af dåbssalmen lyder. Dåbshandlingen skal gerne hver gang være en glæde for menigheden, og dette skal kunne afspejle sig helt ud i dåbssamtalen. Dåbsfamilien skal vide, at de er ventet med glæde og fest.

Gennemgang af dåbssalmer

I det følgende gennemgås et udvalg af salmerne fra afsnittet om dåbssalmer i DDS samt nogle andre relevante salmer både i og uden for salmebogen.

Der lægges i gennemgangen primært vægt på, om salmerne har billeder, der kan belyse vigtige begreber eller åbne for samtale.

Gudshusets dør er i vor dåb. DDS 444

Denne gamle dåbssalme kan genåbnes ved at blive sunget på melodien "Spænd over os dit himmelsejl".

Salmen er i grunden en let og ganske tilgængelig tekst af Grundtvig, fyldt af billeder til beskrivelse af dåben. Især billedet af Guds hus, hvor Jesus som en god vært byder velkommen. Dertil er der billedet af de små børn, som dåbsforældre vil kunne forbinde sig med.

v.1: Dåben er vores *indgang til Guds hus*, dvs. til kirken, hvor vi *møder Kristus*. Dermed bliver dåben *indgangen til Guds Rige*.

v.2: Gennem denne indgang kan *kun de små komme ind* – Guds Rige hører børnene til – og hvis de store vil ind, må de først tage imod Guds rige *ligesom et lille barn*.

v. 3: Storhed og hovmod gavner ikke tilgangen; kun Gud selv vil *ophøje de små* – og løfte os til himlen, *som ørnen bærer sine unger* (jf. den gamle pagts løfte og 5. Mose 32,11)

v.4: *Genfødselen* i dåben giver os *børne-retten* hos Gud og Nådens adgang til Guds rige – så vi ikke skal frygte *den gamle pagts* dom over os. Begrebet genfødsel knytter an ved selve vanddåben i rituallet og kan give anledning til samtale om, at barnet nu er en del af Guds egen familie, hvor alle kan være trygge og have værdi i sig selv.

Salmen giver et billede af, at dåben er indgangen til Guds Rige – døren hvor kun de små kan gå ind. Dåben bærer os til livet, som ørnen iflg. sagnet bærer sine unger. Dåben genføder os som Guds børn, giver os børneret og adgang til Himmeriget.

Af diendes og spædes mund. DDS 445

Også denne salme kan synges på melodien "Spænd over os dit himmelsejl"

Salmen er mindre tilgængelig end den foregående, de sproglige billeder mindre indlysende.

Samlet belyser salmen dog dåbsritualets tekst "Lad de små børn komme til mig" – idet Grundtvig fremhæver, at Gud lægger sin lovsang og sin visdom i de allermindste børn – de som intet selv formår.

Det er dem, pagten i dåben gælder, men da børnene jo ikke kan præstere noget, er pagten ganske ensidig – Gud skænker pagten – ligesom jo også den nye pagt, evangeliet, er ensidigt givet af Gud.

O, lad din Ånd nu med os være. DDS 446

Den dåbssalme, som i særlig grad sætter fokus på dåbens længdeperspektiv. Fra vugge til grav er vort liv, og hele dette liv sættes i et nyt skær ved dåben. Det gælder både, hvis der bliver tale om et kort liv, og hvis man når til at være "gråhærdet tjener".

Derfor kan salmen tjene til at understrege, at dåben ikke blot er en engangshandling en enkelt søndag, men har livslang betydning. Salmen er en bøn om, at Gud med sin Ånd vil følge dette menneskeliv altid i både liv og død.

(v. 1): Det begynder med børnene, som bæres til Jesus gennem dåben, men allerede fra første færd er døden også til stede. Dog som Jesu sejer-død.

(v. 2): Den døbte opkaldes efter Jesus i dåben. Sådan kunne salmen vælges, når familien giver deres barn navn efter én i familien. Måske gør man det for at videreføre et minde eller en værdi. At blive opkaldt efter Jesus betyder, at man er kristen, og at ens navn bliver nævnt i kirken sammen med Guds giver identitet og samhørighed med Ham.

(v.4): Navneudveksling ved dåben, hvor den døbte får Guds navn i hjertet, mens han får vort navn i sin højre hånd (Es. 49, 16). Det svarer til, hvordan vi etablerer forbindelse til hinanden. Vi udveksler mail-adresser og telefonnumre. Gennem dåben får vi Guds navn ind i vort liv. At vore navne er i hans højre hånd svarer til dem, der lige skal huske noget og skriver det på hånden. Der får vi altid øje på det igen og mindes personen eller beskeden. På den baggrund har vi både fryd og smerte fælles med Gud hele livet igennem.

Denne salme har en tyngde og holdbarhed i både tekst og billeder og vil kunne give anledning til en god samtale.

Herren strækker ud sin arm. DDS 447

På basis af engelsk forlæg har Grundtvig helt frit formet denne dåbssalme på basis af det dåbsritual, han selv kendte. Salmen er en klassiker blandt dåbssalmer. Dens svaghed ligger i melodien, som moderne stemmer kan have svært ved at komme overens med.

Første del af salmen har basis i det engelske forlæg fra Es. 40, 11: "...han løfter lammene op i sin favn", men har fået direkte form som et udtryk for børneevangeliet i Mark. 10, 16: "Og han lagde hænderne på dem og velsignede dem".

Anden del er en bøn om genfødsel ved den dåb, vi skal foretage. At denne genfødsel skal ske dybt i livets kilde, må dybest set være et udtryk for noget langt mere end vandet. Det er Gud selv, der skabes en relation til. Afslutningen handler da også om vigtigheden af, at denne relation bevares for at undgå død og dom.

Styrken i salmen ligger i det prægnante udtryk for, at dåben så at sige er Guds invitation og handling. Vægten forskydes over på Guds side med det markante "Herren strækker ud sin arm". Billedet virker fuldt forståeligt og får tilmed tilført ægthed ved at have en del af dåbsritualet, nemlig læsningen fra Mark. 10, som sin direkte basis.

At dens forkyndelse rummer ord som død og dom, vil sikkert kunne opfattes både som styrke og svaghed – alt afhængig af ørerne, der hører. Styrken ligger i, at den tager det spændingsfelt alvorligt, som dåben befinder sig i. Nemlig som sikker og fast grundlag for frelsen og på den anden side en opfordring til "at blive i sin dåbs nåde".

Fyldt af glæde over livets under. DDS 448

Den er velegnet til at dele med 3 vers før dåben og tre vers efter dåben, idet de to dele af salmen har forskellig karakter.

Især i første del af salmen står nøgleordet glæde stærkt. Den er meget imødekommende over for de forældre, som gennem deres barns fødsel har oplevet en stor glæde. Samtidig følger den flere tanker på vej med at udtrykke undren og bekymring. Altså i sjælden grad en salme, som udtrykker følelser. Salmen kan være imødekommende overfor dem, der måske ikke er så kirkevante.

Anden del af salmen, som egner sig godt til at synges efter dåben, bringer en forkyndelse af, hvad dåben betyder, nemlig en genfødsel v. 4 og frelse i betydningen håb på den anden side døden v. 5. Som den begynder med glæden over livets under, slutter den med glæden som bærende egenskab ved den tro, Gud skænker.

Salmens styrke er den umiddelbarhed, den har i forhold til den situation nybagte forældre står i, og at den forkynder på en basis, som ikke kræver de store forudsætninger. Billederne er hverdagsagtige med en vægtlægning på det tryghedsskabende: At lægge sit barn i Guds hænder. I længden kan denne lethed også blive dens svaghed.

Dels får den en vægtlægning på det, vi nu selv er i færd med at gøre, og hvordan vi nu selv har det i den situation. Dels er dens forkyndelse fattig på dybde i begreberne. Genfødsel og frelse skiller sig ikke meget ud fra et almindeligt vellykket liv med tilpas medgang.

Mest præcis kan det måske udtrykkes ved, at der ingen kors er i salmen.

Vor Herre tager de små i favn. DDS 449

Den anden af de to nye populære dåbssalmer i salmebogen af 2002. Denne salme virker mindre følelsesladet end DDS 448, og nogle mener, den har større tyngde i teksten. Jørgen Gustava Brandt trækker på en række klassiske formuleringer, sat sammen med ganske nye udtryk.

Klassisk er v.2 "Genfødt nu ved ord og vand tilhører du Guds rige", og nyt er v. 3: "Barnlille, Gud omarmer dig og løfter dig i dåben.. og livets dør står åben."

Og lad det så ikke stå i vejen for salmen, at det er teologisk kryptisk, hvad meningen er med v.1 "Det er jo Jesu blik, vi ser i barneøjne tindre". Dåbsfamilierne forstår det umiddelbart, og det er måske godt nok.

Dens styrke i forhold til en samtale kan også være følelserne fra forældre-barn forholdet, som der spilles på i billederne af, at Jesus tager de små i favn (v. 1), Gud omarmer dig (v. 2), omtalen af den døbte som "Du lille barn". Gud-dåbsbarn forholdet er set ud fra forældre-barn forholdet og ikke omvendt. Det er ikke just en luthersk tankegang, men dog befordrende i samtaleøjemed.

Du kommer, Jesus i vor dåb. DDS 450

Denne salme egner sig fint som dåbssalmen efter dåben, evt. kombineret med 447 før dåben. Melodien er lys og let og velkendt.

Salmen bekræfter, at vi i sakramentet møder den levende Kristus, som lover hvert barn at være med os alle dage.

I dåben bliver vort liv lagt i Guds hånd, hvorfra ingen, som bekendt, kan rive os ud.

Uden at starte debatten igen om "alles frelse" tillader Johannes Johansen sig at minde om, at sakramentets indledning "Lovet være du....genfødt til et levende håb" faktisk lover os genfødsel til et håb om en frelse, der holdes rede til os (1.Pet 1,5). Vi rækkes mod og håb (v. 1) og til frelse blev vi alle skabt (v. 2).

I dåbens vand og på Jesu ord bliver enhver ren for Gud – som dåbskjolen fortæller det og den overflødige længde af kjolens stof kan også symbolisere, at barnet med tiden kommer til at "fylde kjolen ud", ligesom en tro, der kan vokse med alderen.

Slutteligt knytter salmen til fadder-tiltalen med en bøn om, at barnet må podes ind på Kristus som en lille ny gren på livets træ. Dette billede kan kræve en forklaring om gartnerens podning, men derefter også være en indgang til samtale om at høre til, have fællesskab og få kraft til at leve.

Du, som os af nåde stor. DDS 451

Salmen er udformet som en række bønner af den, som er blevet døbt. Og er derfor naturlig at placere efter dåben.

Det er en bøn om at kunne:

- leve som et kristent menneske
- takke Gud
- tro på Kristus
- sige nej til det onde
- stole på Guds Ord

Vort løsen er vor tro og dåb. DDS 453

Også denne salme kan meget vel benyttes som dåbssalmen efter dåben. Også den kan udmærket synges på melodien "Spænd over os dit himmelsejl", men er oprindeligt skrevet på melodien "Guds Søn kom ned fra Himmerig".

Et lidt pudsigt billede er, at de kristnes kendeord og adgangstegn er dåben og troen, lidt ligesom der kræves en adgangskode til computeren eller en dør.

Dåben og troen giver os adgang til håbet og glæden og visheden og Ånden. Og af alle steder er det i dåben, Guds Ånd er stærkest og mest virksom.

Dåben er adgangstegnet – når blot vi holder fast i dåben og troen, så giver Ånden resten.

Sov sødt barnlille, lige rolig og stille. DDS 674

I mange kirker benyttes ofte udvalgte vers af Grundtvigs store børnesalme for voksne som dåbs-salme – ofte v. 1, 2, evt. 3 før dåben og v.6, evt. 7 efter dåben.

Dette er en salme af sjælden skønhed. Sproget er enkelt og letforståeligt. Salmen handler om trygheden og glæden i at vide sig et Guds barn igennem dåben – med absolut barneret og dermed retten til at bede til "Vor Fader".

Grundtvigs salme er, i lighed med DDS 448 "Fyldt af glæde", en følelses-fyldt, næsten følelsesladet salme, om end af større poetisk skønhed.

De naive billeder bliver ikke sentimentale, men udtrykker barnets tro og tryghed. Her er "engle på vagt, hvor mine de små er i senge", her slår "Guds fingrene grande (selv) kors for din pande", korstegnet, som "ingen djævel.. kan skade", her lyder "Frelserens bøn" over barnet og bliver hørt. Men inden salmen præsenteres for dåbsfamilien, skal der findes en enkel forklaring på, at der "som duggen.. drypper.. manna på vuggen". Ordene er smukke, men meningen skjult.

Nu titte til hinanden. DDS 750

Salmen har den styrke, at den er kendt af mange, og at Ingemanns smukke billeder af dyr, fugle og børn fremmaner positive tanker hos menigheden.

Salmens relevans i dåbssammenhæng kommer tydeligst frem i vers 4 og 5, hvor der direkte kan knyttes til ved ritualets læsning om de små børn, der kommer til Jesus.

Vægten i salmen ligger på Guds kærlighed og omsorg for sin skabning (vers 1-2)

Han lod af kærlighed til sin skabning, især til mennesket, sin Søn føde. Og så mægtige kræfter, Gud ellers har, har han valgt at vise os sit kærlige ansigt. Især gælder det overfor de små, de hjælpeløse skabninger (vers 4).

Det kan også være den voksne, der, som døbt, stadig er Guds barn. Enhver, der er uden handlemuligheder og har brug for en anden, kan som Guds barn blive båret på armen (vers 4).

Gennem Jesu ord og gerning kan vi lære Gud og hans kærlighed at kende. Og løftet, som barnet får i dåben, hans velsignelse, rækker helt ind i evigheden (vers 5).

Sov, du lille, sov nu godt. Hans Anker Jørgensens 1981-82, GSTL 137

Sov, du lille, sov nu godt,
du er døbt, dit hår er vådt.

Nu er livet godt begyndt,
dødens nederlag forkyndt.
Du er på den grønne gren,
lille knop. Guds øjesten!

Gennem dødens dybe vand
kom du her til livets land,
druknet, død og stået op
som en del af Kristi krop,
som en knop på livets træ,
lille stump på voksenknæ!

Når du vokser og blir stor,
skal du be' om rene ord.
Vi er døbt til kærlighed,
åbenhed og ærlighed!
Spørg os ud om tro og håb,
Nadverbord og barnedåb!

Spørg hvad skabermagten vil,
vi skal bruge livet till!
Spørg om Jesu hjertesag,
julenat og påskedag!
Spørg om lykkens rose rød,
som er din i liv og død!

Lille knop på livets træ,
lille stump på voksenknæ,
nu er livet godt begyndt,
kærlighedens håb forkyndt:
Du skal vokse, blomstre smukt,
bære evig dejlig frugt.

Dåbssalmen er bedst kendt for at synges på melodien "Juletræet med sin pynt". Salmen er oprindeligt skrevet til melodien "Fred til bod" og har også fået sin egen melodi af Merete Wendler. Prøv dåbssalmen på julemelodien på forskellige tider af året – virkningen er overvældende. Hans Anker Jørgensen tør tage fat på genfødelsen og det klare billede i neddyknings-dåben i v.2: "gennem dødens dybe vand /kom du her til livets land / druknet, død og stået op, som en del af Kristi krop".

Det er et billede, der måske kræver forklaring for dåbsforældre, der ikke bryder sig om at tænke på deres barn som druknet. Men derefter vil det kunne give anledning til god samtale om at starte som et nyt menneske i en ny sammenhæng. Det er også en ny fødsel – en genfødsel – til et liv levet på Guds kærlighed og i tro.

De følgende vers er en indirekte fadder-tale – en opfordring til barnet om at spørge om kristentroen og dens betydning for menneskets liv.

Når du ser en dråbe glimte. Holger Lissner 1978, GSTL 136

Når du ser en dråbe glimte
 til dig fra et dugvådt spind,
 ser du mere end selve dråben,
 hvis du har et åbent sind.
 På en tråd, der er så spinkel,
 at den brister for et strå.
 kan den bære hele solen,
 hele himlens dybe blå.

Når du ser små dråber falde
 ned i døbefontens fad,
 ser du mer end selve vandet:
 du ser to som følges ad.
 For de dråber bærer løfter
 om en fremtid nær ved Gud,
 båret frem til tro og glæde,
 indtil livets lys går ud.

Alle dråber søger sammen
 til et væld af lys og vand,
 strømmer frem mod større sunde,
 havet bruser mod hver strand.
 Også vi skal sammen søge
 frem imod Guds riges kyst,
 spejle solens morgenrøde,
 når den stiger op i øst.

Holger Lissners dåbssalme fra 1978 nåede at blive ganske udbredt, førend salmebogen af 2002 gav nye dåbssalmer.

Der er ikke tale om en egentlig dåbssalme. Den handler i al fald om andet og mere end dåben, og sammenhængen med dåben er ikke altid tydelig. Men det er en salme med stærke billeder, som mange vil kunne forholde sig til.

Billedet af edderkoppespindet (v. 1) kunne give anledning til at fortælle den lille fortælling om edderkoppen, der ser sit smukke, symmetriske spind, og som opdager en enkelt tråd, der træder ved siden af. Men klipper den tråden over, så vil hele spindet faldet ned og være ødelagt. Den ene tråd bærer der hele.

Det kan føre til samtale om at ville skabe sin egen tilværelse og symmetri, og at vi nogle gange glemmer, at vi er afhængige af noget og én større end os selv. Det minder dåben os om, at vi er. Den er sammen med troen, snoren, der skaber forbindelsen til Gud.

”Når du ser en dråbe glimte” bruger klare billeder ”fra det mindre til det større” – om end koblingerne absolut ikke er indlysende: v.1 fra duggens dråbe til himlens dyb, v.2 fra dåbsvandets dråber til Guds nærvær og følgeskab i liv og død, v.3 fra dråben til havets strøm til opstandelsens kyst.

Litteraturliste

Jørgen Kjærgaard: Salmehåndbog II, Salmekommentar til salmerne i Den Danske Salmebog, 2002

Lisbeth Kromann og Bodil Nørgaard: Ind i psykologien, Gyldendal uddannelse

Kritisk forum for praktisk teologi: Elementarisering, 86 december 2001

Friedrich Schweitzer: Barnets ret til religion, Aros forlag, 2006

Hanne Storebjerg: Længe leve livet, Samvirkende menighedsplejer, 2004

Anne Sophie Seidelin: Barsedåb. Vejledning til forældrene

Margrete Auken og Erik A. Nielsen: Dåben, Aros. Vejledning til forældre

Oddbjørn Evenshaug oa: I vore hænder, Lohses forlag 2005. Vejledning til forældre

Dåb og barnetro. Et magasin om dåben, som Kristeligt Dagblad har udgivet som tillæg til avisen af flere omgange.

Endvidere henvises der til:

www.folkekirken.dk

www.kirken.no

www.svenskakyrkan.se

www.daabifolkekirken.dk

Fotos i afsnittet "Ritualet" er taget af Ole Hartmann-Schmidt, folkekirken.dk